

DEMÉNY PÉTER

HÁT MEGJÖTTEK!

Pertics Gergő: *Megjöttek a döngetők*

■ Hány óra van? Szőr óra bőr perc.
Ez a kis párbeszéd úgy ismétlődött kamaszkorunkban, mint Ottliknál a „Mostál már száját? Miért? Hogy kinyalhasd, azért.” Valami durva erotika érződött benne, azért szerettük. Így hát amikor most azt olvasom, „Szőrország-nak bőrtüszője, / hol medvés erények élnek, / Préházakban vígad a gaz, / csalánozók és nagyvadak.” (*Vladi Fuksal – Szakállat növeszt a tatabányai abroncs-gyár* – 15.), akkor erre az egykori gügyeségre gondolok. Mint az *Iskolában*, itt is nagy a szövetségsszervező ereje, Pertics Gergő ugyanis többek között ezt az infantilis erotikát használja a költészetében arra, hogy kimozdítsa a világot. Sok a „picsa”, a „pöcs” meg a többi, de ezek sosem ordenáré dolgok: megváltoztatják a perspektívát. „Ahogy a sós-kát kólába mártják, / ahogy a kéjenc a földúton gázt ad, / ahogy a silóban a répát pucolják, / úgy málljon a fejedről a hólé.” (*Papír-gilisztov – Tajtékpöcsöm gejzírbe mártom* – 28.) Szójátékok, melyek nem pusztán szójátékok, mert a szakasz zárósora mást éreztet meg, más irányokba repít, s ettől a trágárság is *megvalósul*. Nem beszélve arról, hogy mindenki így beszél, s a trágárság már egyszerű hétköznapi beszéd. Pertics pedig azt teszi, amit a hozzá hasonló alkotók tesznek: a hétköznapi beszédből épít fel valami egészen mást.

A hozzá hasonló alkotók közül Kukorelly Endrét kiemelni némileg egyszerű dolog, hiszen az ő kiadójánál jelent meg a kötet – de azért nagyon kukorellyes Pertics hangja, valószínűleg ezért is nyerte meg az intézmény szívét. Ahogy Kukorelly Tasnády Attilát

szokta emlegetni, úgy emlegethetik egymást Perticcsel. Nem az epigonság, hanem a rokonság jogán.

A harmadik Rejtő Jenő. Vagy talán Bodor Ádám? A humor az előbbi, a világ az utóbbi bolygójára vezet. Paul Depozit, Gálánt Suarez – olvashatjuk a neveket a *Viktor Transzilvánia – Sebák Talakum ércoksmája* című versben (16.) „Mocsárlakó menyétek hányásában / térdig gázolt Paul Depozit / odalent, Gálánt Suarez birtokán, / pedig hány és hány rosszalló tekintet, / hány és hány lány, / gelyhedt csiklójú varánusz, / mennyi péniszlett vénember kíséerte az úton...” Vagy még tovább, megint más irányba, egy szabadszájúbb és maibb Lewis Carroll irányába, nonszensz és fáradhatatlan örület felé.

Az állatok itt is fontos szerepet játszanak, de mindig a szado-mazo pornó stichjével. „Tibi néni, batisztmalac / mászik a szütyödön, öreg! / Merre dörög, úgy csődörög / lábam alatt a fővény. // Hetyke végróf oldalába / belekapott a patak, / az oázisszemű ember / felnyomta magába a halat. // Sejj, hajj, drága bátyám, / ciberefaszú drága bátyám, / mindjárt vedlik, mindjárt pirkad, / előrajzanak a nyulak.” (*Csúz Idahó – a fröccsöntött Lajos beköszön* – 19.) Parti Nagynál is van ez a hangulat, gondoljunk csak a „vacsorára Túrú Rudolf” jellegű ütemekre.

Közben meg hirtelen egy teljesen klasszikus – ma már annak tűnő – vers: „Nem olyan volt, mint amilyenre számított. / Eleinte még csak zavart, aztán csatlódottságot érzett. / Hasonló volt, mint a legtöbb szigetnél, partnál. / Sokszor próbált elvárások nélkül a dolgok elébe néz-

ni, / de nem ment. Most a százszor érzett üresség. / Becsapva érezte magát. De nem baj. / Mindez csak az övé, amit most hall, még bármi lehet, / bármi. Minden csak rajta múlik. Hadd irigykedjenek.” (Kikötözve – 24.) Van itt egy kompakt beszélő, aki egy másik kompaktról beszél. A szövegben nincsenek nyomdafestéket nem tűrő szavak, a történet meglehetősen érthető. Az természetesen érdekes, hogy más partokat és szigeteket említ, mintha már többször kikötözték volna (ugyan kik?), de a *Fekete zongora* vagy *A hal éji éneke* után ez szinte barátságos. És főleg azok után a versek után, amiket előbb és utóbb olvastunk.

A nem könnyű, a csalódottság hangja az egész kötetben visszatér. Olyan szemléletű ember írta ezeket a verseket, aki még nem biztos önmagában. Egy költő különben is abból él, hogy keres, a posztmodern alkotó még inkább, itt azonban egy kamaszos keresés is folyik, aki Pénelopét is éretlennek találja, a kikötözés tapasztalatát is

kevésnek: el szeretne készülni, de mindezzel elégedetlen, amit a készüléshez elé hoz az élet.

„A homokban állsz, még tengersósan, / a vizes homokban állsz, vízzel a füledben, / nem hallod meg hát azt a hangot, / amely halkan morajlik, akár a tenger.” (*Adapa* – 109.) Magától az anyagtól nem halljuk az anyag varázsát – ez szép. Pertics Gergő tehát tisztában van saját eredetisége kockázataival és kelepceivel. Mert Lövétei Lázár László első kötete óta még soha nem éreztem ilyen intenzitással, hogy egy hang folytathatatlan vagy mindenesetre nehezen folytatható, mintha valaki két *Sorstalanságot* szeretne írni, visszatérni az eredendő naivitáshoz. Ez nem sikerülhet, és éppen azért nem, mert ez a hang annyira kimunkált és autentikus. Ahogy én látom, innen csak a még több furcsaság felé vezethet egy nagyon könnyen giccsessé váló út vagy pedig egészen más és új világokba. Egyelőre azonban *itt vannak* a döngetők.

A TANÁR ÉS RÉGÉSZ LÁSZLÓ GYULA KOLOZSVÁRI ÉVEI

■ A Ferenc József Tudományegyetem utolsó és a Bolyai Tudományegyetem első tanéveinek legendás tanára volt László Gyula (1910–1998). Még azok is, akik nem történésznek-régésznek készültek, el-eljártak óráira. Hallgatták a magyarság ősi múltjáról szóló színes előadásait, megcsodálták a táblára felrajzolt magyarázó ábráit. Minden órája eseményszámba ment. Egykori kolozsvári kollégái, tanítványai még az 1960-as években is gyakran hivatkoztak megállapításaira. Arról eddig nem volt tiszta képünk, hogyan is került ő Kolozsvárra, s miként is lett az egyetem tanára. Milyen volt itteni munkássága. Azt azonban minden kortárs tudta, hogy a Bolyai Egyetem első

nagy megpróbáltatása idején, 1949-ben kellett neki is távoznia Erdélyből a többi magyar állampolgárságú szerződéses tanárral együtt.

M. Lezsák Gabriella most megjelent kötete igen teljes és átfogó képet nyújt a tudós Kolozsvárt töltött kilenc esztendejéről. Kutatásai középpontjába ugyan a régészeti iskola életét, belső erőviszonyait helyezi, de az egyetem történetébe, az Erdélyi Tudományos Intézet (ETI) és az Erdélyi Múzeum-Egyesület (EME) munkásságába is betekintést nyerünk. A szerző – mint előszavából is kiderül – határon innen és határon túl minden elérhető forrásanyagot felkutatott és felhasználta. Kolozsvárt az állami levéltárban ör-